

Рейтинговий звіт SUMY 001-008 short про оновлення кредитного рейтингу

Об'єкт рейтингування:	м. Суми
Тип рейтингу:	довгостроковий кредитний рейтинг за Національною рейтинговою шкалою
Рейтингова дія:	оновлення
Дата визначення:	16.10.2008 р.
Дата оновлення:	05.06.2012 р.
Рівень кредитного рейтингу:	uaA-
Прогноз:	стабільний

Наданий у результаті рейтингового аналізу кредитний рейтинг визначено за Національною рейтинговою шкалою, на що вказують літери **ua** у позначці кредитного рейтингу. Національна рейтингова шкала дозволяє виміряти розподіл кредитного ризику в економіці України без урахування суверенного ризику та призначена для використання емітентами цінних паперів, позичальниками, фінансовими установами, посередниками та інвесторами на фінансовому ринку України

Висновок рейтингового агентства щодо кредитного рейтингу

Кредитний рейтинг ґрунтується на результатах аналізу економічних та фінансових показників за 2011 рік, даних щодо демографічної ситуації, стану ринку праці, інформації відносно боргових зобов'язань міста, наявної у розпорядженні комунальної власності, та перспективних планах на майбутнє.

Кредитний рейтинг ґрунтується на інформації, наданій самим об'єктом рейтингової оцінки, а також на іншій інформації, що є у розпорядженні рейтингового агентства та вважається надійною. Рівень кредитного рейтингу залежить від якості, однорідності та повноти інформації, що є у розпорядженні рейтингового агентства.

Історія кредитного рейтингу

Дата	16.10.2008	21.04.2009- 24.11.2011	05.06.2012
Рівень кредитного рейтингу	uaA-	uaA-	uaA-
Прогноз	стабільний	стабільний	стабільний
Рейтингова дія	визначення	підтвердження	підтвердження

Позичальник або окремий борговий інструмент з рейтингом **uaA** характеризується ВИСОКОЮ кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками або борговими інструментами. Рівень кредитоспроможності чутливий до впливу несприятливих комерційних, фінансових та економічних умов.

Знак «-» позначає проміжну категорію рейтингу відносно основних категорій.

Стабільний прогноз вказує на відсутність на поточний момент передумов для зміни рейтингу протягом року.

Рівень кредитного рейтингу м. Суми підтримується:

- зростанням доходної частини бюджету міста та збереженням у 2011 році високого рівня бюджетної забезпеченості;
- покращенням соціально-економічного розвитку міста, що позитивно впливає на збалансованість бюджетних показників;
- низьким рівнем прямого боргу Сумської міської ради та помірним рівнем його запланованого зростання у майбутньому;
- покращенням інвестиційної привабливості та зростанням ділової активності у багатьох сегментах міського господарства.

Рівень кредитного рейтингу м. Суми обмежується:

- залежністю бюджету міста від одного платника податків (ВАТ «СМНВО ім. М. В. Фрунзе»), надходження від якого формували близько 15% доходної частини загального фонду бюджету без урахування трансфертів за підсумками 2011 року;
- високим рівнем зношеності, об'єктів інженерної, транспортної інфраструктури та житлового фонду міста, необхідністю здійснення значних капітальних вкладень у їхнє відновлення за одночасного високого рівня заборгованості населення за житлово-комунальні послуги у розрахунку на одного мешканця.

Резюме

Аналітичний звіт розкриває основні зрушення, які відбувалися протягом 2011 року в соціально-економічній та фінансовій сферах м. Суми, та оцінку (через процедуру оновлення рейтингу) їхнього впливу на спроможність Сумської міської ради виконувати свої боргові зобов'язання.

Соціальна сфера та економіка міста

Основні соціально-економічні показники м. Суми у 2007-2011 рр. наведено нижче.

Основні показники соціально-економічного розвитку м. Суми¹

Показник	Од. виміру	2007	2008	2009	2010	2011	Приріст*, %
Чисельність наявного населення (на кінець періоду)	тис. осіб	278,6	276,8	275,2	273,9	272,6	99,5
Середньомісячна заробітна плата	грн.	1 317,0	1 748,0	1 841,0	2 142,0	2 541,0	118,6
Заборгованість з виплати заробітної плати (на кінець періоду)	тис. грн.	2,3	8,7	33,1	24,9	28,4	113,8
Обсяг реалізації продукції у відпускних цінах	млн. грн.	3 930,9	5 695,5	5 829,2	5 671,5	8 747,7	154,2
Інвестиції в основний капітал	млн. грн.	847,0	974,5	630,1	762,8	960,5	125,9
Прямі іноземні інвестиції (на кінець періоду)	млн. дол. США	121,7	89,4	157,0	264,6	267,3	101,0
Зовнішньоторговельний оборот	млн. дол. США	712,4	991,0	703,5	759,8	1 216,4	160,1
Введено в експлуатацію житла	тис. кв. м	86,4	76,1	80,8	92,3	90,5	98,0
Обсяг роздрібного товарообороту	млн. грн.	1 628,0	2 265,9	1 993,9	2 263,5	2 799,6	123,7

* приріст показника до відповідного періоду 2010 року

Джерело: Сумська міська рада

Населення міста, трудові ресурси та ринок праці

Протягом останніх років у м. Суми спостерігалась негативна динаміка чисельності наявного населення внаслідок природного та механічного скорочення. Так, у минулому році чисельність населення міста зменшилась на 1,3 тис. осіб, до 272,6 тис. осіб станом на 01.01.2012 р. Основними проблемами демографічного розвитку в Україні є низький рівень народжуваності, погіршення стану здоров'я населення, проблеми його старіння, скорочення тривалості життя, високий рівень смертності чоловіків працездатного віку, постійний міграційний вплив молоді.

Ситуація на ринку праці міста у 2011 році залишалася суперечливою. Збільшились обсяги середньомісячної заробітної плати та роздрібного товарообороту, що свідчить про збільшення реальних доходів населення. Проте тенденція до скорочення середньооблікової чисельності штатних працівників на підприємствах за одночасного збільшення обсягу заборгованості з виплати заробітної плати

¹ Тут і далі. Деякі кількісні дані, які аналізуються у звіті, наведено після відповідного округлення. У зв'язку з цим значення одних і тих же показників, які наводяться у звіті більше одного разу, можуть не збігатися, а підсумкові значення окремих показників можуть не відповідати арифметичній сумі їх складових

(28,4 млн. грн. на 01.01.2012 р.) обмежують доходну частину місцевого бюджету в частині надходжень податку з доходів фізичних осіб та призводять до зменшення рівня бюджетної забезпеченості міста.

Промисловість

Як і в попередні роки, найбільшу питому вагу в загальних обсягах виробництва утримували такі галузі як машинобудування, хімічна та нафтохімічна промисловість, а також металургія. Обсяг реалізації промислової продукції у 2011 році, у порівнянні з попереднім роком, збільшився на 54,2% та склав 8 747,7 млн. грн., що у розрахунку на одного мешканця на 30,7% перевищив середній показник по Україні. Підприємства промислового комплексу визначають економічний профіль міста, займають важливе місце у формуванні ринку праці та формують вагомую частину податкових та неподаткових надходжень до міського бюджету. Для доходної частини загального фонду бюджету міста характерна галузева концентрація джерел наповнення на рівні, вищому за помірний, а також висока концентрація та залежність від найбільшого платника податків – ПАТ «СМНВО ім. М. В. Фрунзе».

Збільшення обсягів продажів продукції виробничих компаній позитивно вплинуло на обсяги зовнішньої торгівлі – за підсумками 2011 року приріст обсягів зовнішньоторговельного товарообороту склав 60,1% (у т.ч. приріст обсягів експорту товарів становив 38,6%, обсягів імпорту – 122%). Продукція промислових підприємств міста значною мірою орієнтована на зовнішній ринок, про що свідчать значні обсяги товарного експорту.

У звітному періоді спостерігалось збільшення обсягів пасажирських перевезень у місті залізничним транспортом, тоді як обсяги пасажирських перевезень автомобільним та тролейбусним видами транспорту не досягли рівня попереднього року. Протягом року з міського бюджету надійшло фінансування на оновлення рухомого складу міського комунального транспорту (придбано 10 автобусів), а також проведені заходи щодо забезпечення підвищення якості надання транспортних послуг.

Інвестиційна та будівельна діяльність

У місті спостерігається активізація інвестиційної діяльності, про що свідчить загальний обсяг освоєних інвестицій в основний капітал та подальше накопичення прямих іноземних інвестицій. Обсяг залучених прямих іноземних інвестицій станом на кінець грудня 2011 року склав 267,3 млн. дол. США, що незначно перевищило показник попереднього року, проте у розрахунку на 1 мешканця є меншим за загальнодержавне значення. Значні обсяги іноземного капіталу припадають на підприємства переробної промисловості. При цьому ситуація у секторі житлового будівництва залишалася складною. Загалом для будівельної галузі міста актуальними залишаються питання дефіциту фінансових ресурсів як у забудовників, так і у покупців нерухомості.

Житлово-комунальне господарство

У місті зберігається необхідність у реконструкції об'єктів житлового фонду та ділянок водопровідних, теплових й парових мереж для їх безпечної експлуатації, а також у покращенні фінансово-господарського стану житлово-комунальних підприємств. Для вирішення останньої проблеми протягом року здійснювалося приведення діючих тарифів на житлово-комунальні послуги до економічно обґрунтованого рівня. Як і раніше, особові рахунки сплачуються на високому рівні, проте спостерігається тенденція до збільшення обсягу заборгованості населення, що у розрахунку на 1 мешканця є досить високим.

Комунальна власність

У 2011 році оренда земельних ділянок та об'єктів комунальної власності була одним із вагомих джерел доходів бюджету м. Суми, тоді як надходження від їх продажу відігравали не таку значну роль для бюджетної забезпеченості міста. Обсяги надходжень плати за оренду землі та майна, що перебуває у комунальній власності, у 2011 році сформували 14,2% доходної частини загального фонду без урахування трансфертів. Одночасно на динаміку надходжень орендних платежів за землю впливає наявність недоїмки.

Міська рада протягом 2011 року продовжувала наповнення бюджету розвитку за рахунок продажу земельних ділянок та реалізації об'єктів комунальної власності. Зокрема, питома вага доходів, сформованих за рахунок продажу комунального майна та землі, у структурі доходної частини бюджету розвитку склала 22,3%, кошти якого спрямовуються на будівництво, модернізацію та реконструкцію приміщень житлового та нежитлового фонду, а також на виконання робіт із благоустрою міста та виконання ремонтно-будівельних робіт на об'єктах, що перебувають у комунальній власності міста. У той же час, рівень виконання планового річного обсягу за доходами бюджету розвитку від продажу земельних ділянок та об'єктів комунального майна у минулому році є невисоким та складає 59% та 42% відповідно, що обмежує можливості бюджету міста у частині здійснення капітальних вкладень.

Бюджет міста

Для повного та всебічного вивчення показників бюджету міста Суми представлено у форматі бюджетного балансу з розбивкою на загальний та спеціальний фонди.

Динаміка основних показників бюджету м. Суми, тис. грн.

Показник	2009			2010			2011		
	заг. фонд	спец. фонд	всього	заг. фонд	спец. фонд	всього	заг. фонд	спец. фонд	всього
Операційні надходження	503 362,9	65 877,7	569 240,6	582 364,3	67 541,6	649 905,8	715 848,1	111 133,6	826 981,7
Операційні видатки	490 473,6	53 355,9	543 829,5	570 888,3	58 990,2	629 878,5	691 730,5	92 960,1	784 690,5
Операційний баланс	12 889,3	12 521,8	25 411,1	11 475,9	8 551,4	20 830,6	24 117,6	18 173,5	42 291,1
Фінансовий дохід	350,2	11,2	361,4	792,7	10,6	803,2	1 634,4	5,1	1 639,5
Виплата доходу за зобов'язаннями, обслуговування боргу	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Фінансовий баланс	350,2	11,2	361,4	792,7	10,6	803,2	1 634,4	5,1	1 639,5
Поточний баланс	13 239,5	12 533,0	25 772,5	12 268,6	8 562,0	20 830,6	25 752,1	18 178,6	43 930,6
Капітальні надходження	139,1	22 007,8	22 146,9	118,1	19 842,3	19 960,5	297,8	4 874,1	5 171,9
Капітальні видатки	16 749,2	46 143,5	62 892,7	10 770,8	24 566,5	35 337,3	0,0	44 827,9	44 827,9
Капітальний баланс	-16 610,0	-24 135,7	-40 745,7	-10 652,7	-4 724,1	-15 376,8	297,8	-39 953,8	-39 656,0
Баланс після капітальних видатків	-3 370,5	-11 602,8	-14 973,3	1 615,9	3 837,8	5 453,7	26 049,9	-21 775,2	4 274,6
Кредитування*	1 923,5	-134,0	1 789,5	1 415,0	-169,5	1 245,5	943,4	47,2	990,6
Надання бюджетних позичок	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	7 500,0	0,0	7 500,0
Повернення бюджетних позичок	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-2 000,0	0,0	-2 000,0
Профіцит/дефіцит	-5 294,0	-11 468,8	-16 762,8	200,9	4 007,4	4 208,3	19 606,5	-21 822,5	-2 216,0
Фінансування	5 294,0	11 468,8	16 762,8	-200,9	-4 007,4	-4 208,3	-19 606,5	21 822,5	2 216,0
БАЛАНС	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

* надання пільгових кредитів громадянам на будівництво житла (з урахуванням повернення)

Джерело: Сумська міська рада

Як і у попередні періоди, у минулому році бюджет Сум зберігає позитивне сальдо операційного балансу за загальним та спеціальним фондами, що зумовлено суттєвим випередженням темпів зростання операційних надходжень над темпами зростання операційних видатків.

Фінансовий дохід бюджету забезпечується, переважно, відсотковим доходом від розміщення тимчасово вільних бюджетних коштів на депозитних рахунках в банках (1,6 млн. грн. за підсумками 2011 року), а відсутність прямих боргових зобов'язань та, відповідно, витрат на їх обслуговування зумовило позитивне значення фінансового балансу.

Сальдо капітального балансу бюджету міста Суми є негативним, а його обсяг, у порівнянні з 2010 роком, збільшився в 2,6 рази, на що вплинуло подальше збільшення капітальних видатків. Загалом бюджет міста виконано з дефіцитом обсягом 2,2 млн. грн. у зв'язку з перевищенням дефіциту спеціального фонду бюджету (21,8 млн. грн.) над профіцитом за загальним фондом (19,6 млн. грн.).

Дефіцит міського бюджету було профінансовано за рахунок залишків коштів на рахунках відповідних фондів та залучення середньострокових позичок з єдиного казначейського рахунку.

Ліквідність загального фонду перебуває на помірному рівні: за підсумками 2011 року цей показник склав 5,3%, проти 6,7% за 2010 рік. За спеціальним фондом ліквідність має високі значення – 20,1%, проти 19,4% за 2010 рік.

Виконання доходної частини бюджету міста

У 2011 році зберігалась тенденція до збільшення доходної частини бюджету міста, що позитивно впливало на бюджетну забезпеченість міста. У розрізі окремих джерел наповнення загального фонду в 2011 році спостерігалася певна стабілізація та позитивна динаміка збільшення надходжень до міського бюджету в порівнянні з 2010 роком, переважно за рахунок найбільших джерел доходів, таких як податок на доходи фізичних осіб та плата за землю. Надходження вказаних платежів забезпечило у минулому році майже 95% загальних надходжень податкових та неподаткових платежів загального фонду міського бюджету.

У Сумах протягом 2011 року сукупна питома вага надходжень податку на доходи фізичних осіб підприємств машинобудівного комплексу до місцевого бюджету складала близько 22% доходної частини загального фонду без урахування трансфертів, що свідчить про галузеву концентрацію надходжень податку на доходи фізичних осіб на рівні, вищому за помірний. При цьому майже 15% сукупного обсягу надходжень податку від одного платника приходить на ПАТ «СМНВО ім. М. В. Фрунзе», тобто бюджету притаманна висока концентрація та залежність від найбільшого платника податків міста.

Доходи спеціального фонду в 2011 році збільшились на 16,8%, у порівнянні з 2010 роком. При цьому в структурі бюджету розвитку з початку року обліковується єдиний податок, за рахунок чого обсяги доходів бюджету розвитку збільшились у 1,2 рази. Слід зазначити, що високий рівень виконання надходжень за вагомими статтями спеціального фонду призвів до перевиконання затвердженого річного плану за доходами спеціального фонду бюджету м. Суми без урахування трансфертів більше ніж на 22,5%.

Загалом рівень виконання уточненого річного плану за доходами бюджету м. Суми за результатами 2011 року можна оцінити як добрий: виконання річного плану за доходами бюджету міста без урахування трансфертів становило 106,8%.

Виконання видаткової частини бюджету міста

Затверджений на 2011 рік план за видатками бюджету м. Суми без урахування трансфертів до бюджетів інших рівнів та коштів, що передаються до спеціального фонду, за підсумками року виконано на 89,4%. На це вплинув високий рівень планових річних обсягів видатків за окремими статтями, віднесеними до основних,

за одночасно низького рівня виконання низки статей. Слід зазначити, що обсяг кредиторської заборгованості бюджету протягом року збільшився утричі і станом на 01.01.2012 р. складав 14,6 млн. грн. При цьому спостерігалось збільшення кредиторської заборгованості як за загальним фондом, так і за спеціальним фондом.

Впродовж 2008-2011 рр. у структурі видатків бюджету міста спостерігалась тенденція до збільшення поточних видатків, а в них – захищених статей загального фонду місцевого бюджету, що гарантує виконання містом зобов'язань перед бюджетними установами, проте звужує можливості міста щодо розпорядження бюджетними коштами у разі виникнення непередбачуваних ситуацій.

Протягом аналізованого періоду місто Суми зберігає статус міста-донора та перераховує кошти до Державного бюджету: за 2011 рік перераховано 13,1 млн. грн., що становить 100% планового річного обсягу вилучення.

Боргові зобов'язання

Консолідований борг м. Суми станом на 01.01.2012 р. складає 32,5 млн. грн., а консолідоване боргове навантаження бюджету м. Суми є низьким: співвідношення обсягу консолідованого боргу до обсягу доходної частини бюджету міста за 2011 рік без урахування трансфертів складає близько 6%.

За інформацією Сумської міської ради, залучення позикових коштів (у т.ч. запланований випуск облігацій внутрішньої місцевої позики обсягом 50 млн. грн., процедура залучення за яким перенесена у зв'язку з обмеженнями Міністерства фінансів України стосовно обсягу боргу органів місцевого самоврядування) у короткостроковій перспективі не планується.

Висновок

За результатами аналізу кредитний рейтинг м. Суми підтверджено на рівні **uaA-**, прогноз «стабільний».

Голова рейтингового комітету

М. Б. Проценко

Старший фінансовий аналітик

О. П. Пугачова

Додатки

Додаток до рейтингового звіту №1

Динаміка агрегованих бюджетних показників м. Суми у форматі бюджетного балансу*, тис. грн.

Показник	2007	2008	2009	2010	2011
Податкові надходження	281 922,5	382 899,8	373 055,1	419 718,0	500 952,1
Платежі, штрафи та інші операційні надходження	36 888,2	49 528,6	50 340,3	53 747,6	56 463,4
Отримані трансферти без урахування внутрішніх трансфертів	124 677,2	172 878,5	145 845,2	176 440,2	269 566,2
Операційні надходження всього	443 487,9	605 306,9	569 240,6	649 905,8	826 981,7
Поточні видатки	244 122,9	338 120,7	363 515,4	437 244,7	485 288,4
Субсидії та поточні трансферти	124 444,4	219 956,8	180 314,1	192 633,9	299 402,2
Операційні видатки всього	368 567,3	558 077,5	543 829,5	629 878,5	784 690,5
Операційний баланс	74 920,6	47 229,4	25 411,1	20 027,3	42 291,1
Фінансовий дохід	936,1	4 484,4	361,4	803,2	1 639,5
Виплата доходу за зобов'язаннями, обслуговування боргу	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Фінансовий баланс	936,1	4 484,4	361,4	803,2	1 639,5
Поточний баланс	75 856,7	51 713,8	25 772,5	20 830,6	43 930,6
Капітальні надходження	14 659,2	22 439,9	16 001,9	17 914,2	5 171,9
Субсидії та трансферти на здійснення капітальних видатків	19 187,9	17 698,1	6 145,0	2 046,2	0,0
Капітальні надходження всього	33 847,1	40 138,0	22 146,9	19 960,5	5 171,9
Капітальні видатки	56 342,4	65 499,4	55 071,2	29 654,1	38 137,3
Капітальні трансферти без трансфертів до бюджету розвитку	9 456,1	13 810,9	3 558,6	3 713,2	6 690,6
Капітальні трансферти, здійснені до 01.01.2011 р. до бюджету розвитку	16 657,2	16 314,0	4 262,8	1 970,0	0,0
Капітальні видатки всього	82 455,7	95 624,3	62 892,7	35 337,3	44 827,9
Капітальний баланс	-48 608,6	-55 486,3	-40 745,7	-15 376,8	-39 656,0
Баланс після капітальних видатків	27 248,1	-3 772,5	-14 973,3	5 453,7	4 274,6
Кредитування**	914,5	2 004,9	1 789,5	1 245,5	990,6
Надання бюджетних позичок	0,0	0,0	0,0	0,0	7 500,0
Повернення бюджетних позичок	0,0	0,0	0,0	0,0	-2 000,0
Профіцит/дефіцит	26 333,6	-5 777,4	-16 762,8	4 208,3	-2 216,0
Фінансування	-26 333,6	5 777,4	16 762,8	-4 208,3	2 216,0
БАЛАНС	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

* дані за попередні роки відображаються відповідно до змін, внесених до форм казначейської звітності з 01.01.2011 р.

** надання пільгових кредитів громадянам на будівництво житла (з урахуванням повернення)

Джерело: Сумська міська рада

Динаміка основних джерел фінансування бюджету м. Суми*, тис. грн.

Показник	2007	2008	2009	2010	2011
Профіцит/дефіцит	26 333,6	-5 777,4	-16 762,8	4 208,3	-2 216,0
Фінансування	-26 333,6	5 777,4	16 762,8	-4 208,3	2 216,0
Зміни залишків	-6 333,0	-8 223,1	3 043,2	-19 321,7	3 680,2
• залишок на початок року	17 622,7	23 955,7	32 178,8	29 135,5	48 457,2
• залишок на кінець року	23 955,7	32 178,8	29 135,5	48 457,2	44 777,0
Фінансування за рахунок казначейського рахунку	0,0	0,0	6 222,7	15 113,7	-1 464,2
• залучення	0,0	0,0	6 222,7	19 195,0	0,0
• погашення	0,0	0,0	0,0	-4 081,3	-1 464,2
Зміни обсягів депозитів та цінних паперів, що використовуються для управління ліквідністю	-20 000,0	13 003,1	7 496,8	0,0	0,0
• повернення (пред'явлення)	9 500,0	44 893,1	8 046,8	8 300,0	50 500,0
• розміщення (придбання)	-29 500,0	-31 890,0	-550,0	-8 300,0	-50 500,0
Фінансування за борговими операціями	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
• запозичення	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
• погашення	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Інші розрахунки	-0,6	997,4	0,0	-0,3	0,0
БАЛАНС	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

* дані за попередні роки відображаються відповідно до змін, внесених до форм казначейської звітності з 01.01.2011 р.

Джерело: Сумська міська рада